

Irina ZLOTEA

Autorul de teatru

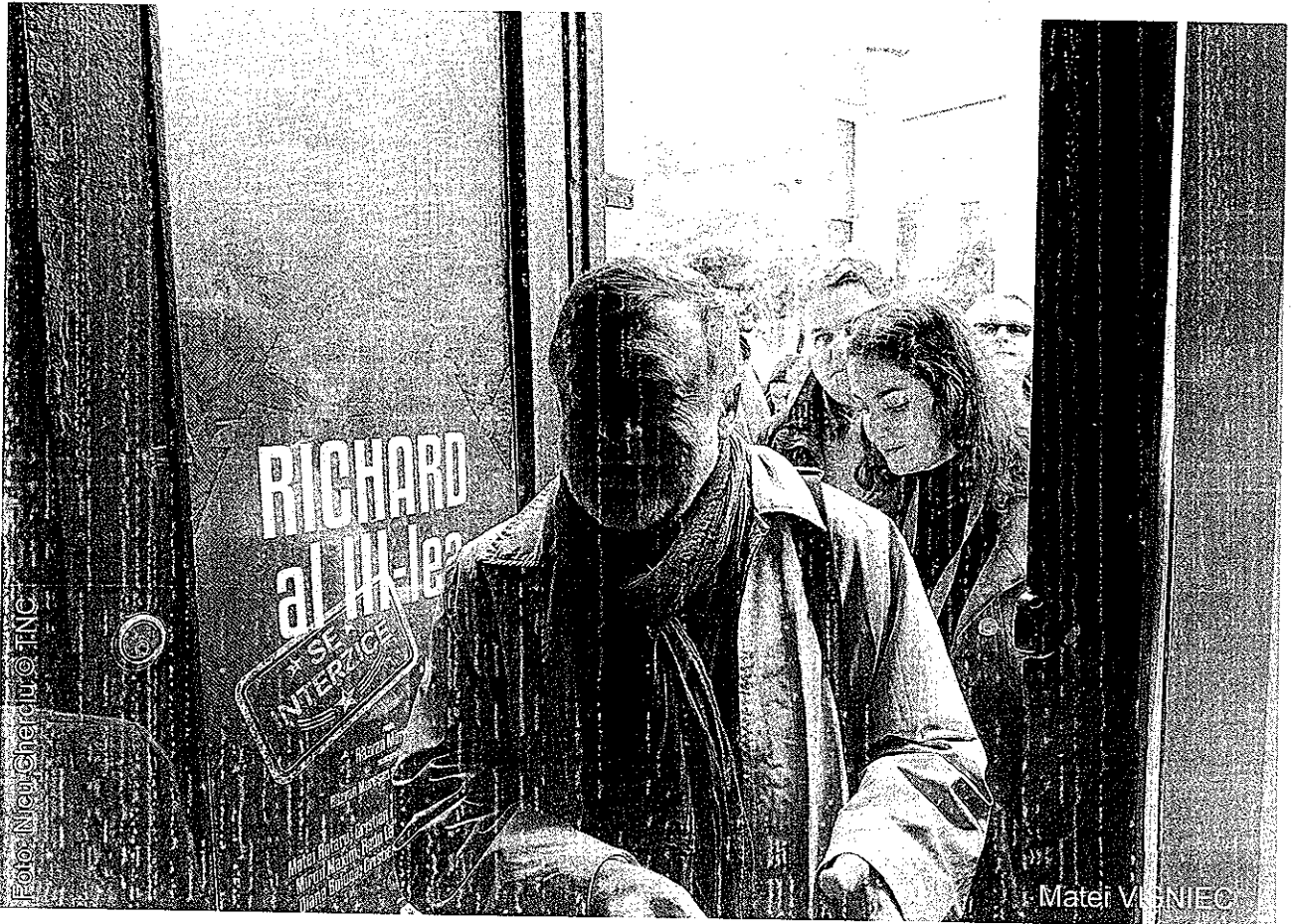
Anul acesta, organizatorii **Întâlnirilor Internaționale de la Cluj** ne-au propus să pornim **în căutarea Autorului**, fie el autor dramatic, regizor sau – de ce nu? – actor, scenograf, coregraf ș. a. m. d., fie el colectiv sau o singură persoană cu totală autoritate în procesul de creație. Prezența acestuia – părintele unei povești (în sensul ei mai mult sau mai puțin convențional) pe care o pune la dispoziția unui spectator pentru a face un schimb profund de emoții și idei – a fost atent marcată în programul evenimentului. Așa că, timp de șapte zile (căci de la o ediție la alta Festivalul a mai câștigat câte o zi în plus), am putut urmări trupa Naționalului clujean trecând cu talent, dibăcie și energie prin universurile mai multor autori, fără ca actorii să-și piardă dreptul de a fi ei înșiși aspiranți la titlul de autor în propria meserie.]

În același timp, această invitație la misiunea căutării vorbește (așa cum punctează și Mihai Măniuțiu, în caietul-program al evenimentului, referindu-se la echipa artistică a Teatrului pe care îl conduce) despre eterna și necesara încercare a creatorului de a atinge cel mai înalt strat din atmosfera artei sale. Căutarea Autorului este atât un freamăt personal, intim, cât și expresia unei întâlniri dintre doi sau mai mulți artiști, care doresc să ajungă dimpreună la esențe, la experiențe profunde, subtile, la descoperiri și demascări în interiorul spiritului.

Trei invitați speciali au fost plasați în centrul atenției în această ediție: Matei Vișniec, Robert Cohen și Rodrigo García. Lor li s-au dedicat și două întâlniri cu discuții, la ora unor dimineți târzii; și, cu toate că nu s-a arătat prea generos cu întrebările, publicul prezent s-a putut bucura de personalitățile plăcute ale invitaților. De asemenea, evenimentele conexe au mai cuprins o întâlnire dedicată creațiilor colective, o conferință intitulată „Managementul cultural în România”, susținută de Carmen Croitoru, directoarea Institutului Național pentru Cercetare și Formare Culturală, și o sesiune de lansări de carte, prezentată în cadrul Festivalului Internațional de Carte Transilvania.

De departe, cel mai puțin reușit moment al acestui eveniment și pe care cred că trebuie să îl punctez a fost decernarea premiilor Teatrului Național. Și nu din cauza câștigătorilor, ci din cauza formulei neinspirate în care au fost oferite. Este vorba despre jocul de-a nominalizarea, care a creat câteva momente vrednice de tot hazul, căci majoritatea premiilor au fost acordate *ex aequo* (uneori chiar tuturor celor nominalizați). Astfel, de la un anumit punct (ca să nu zic chiar de la început), întreaga ceremonie a devenit previzibilă, iar expresia latinească a fost o adevărată caznă pentru sponsorii care trebuiau să citească câștigătorii. Poate că, anul viitor, organizatorii vor lăsa toată jena deoparte și vor oferi generoșilor sponsori și un curs intensiv de citire în latină; că-i frumos să dai premii, dar și mai frumos e când știi și ce spui. Și poate că, tot în anul viitor, se va renunța la nominalizări, câștigătorii (fie ei și la egalitate...) fiind anunțați pur și simplu, cinstit, scutindu-i pe puținii învinși de ridicolul situației.

Revenind însă la cele bune (sau, mai bine zis, la cei buni), în programul evenimentului, Matei Vișniec – prieten vechi al Teatrului Național, dar și al „Întâlnirilor” – a fost prezent cu o montare a textului său, *Richard al III-lea se interzice*. Regizorul Răzvan Mureșan reușește să se desfășoare în spațiul înghesuit de la Studio „Art Club” și realizează un spectacol viu, bine articulat. Își conduce actorii în descoperirea personajelor cu atenție, mizând atât pe tensiunile și universul ofertant al piesei (pe care îl

Robert COHEN felicită actorii din spectacolul 'Bzzap'.

transpune pe scenă cu îndemănare), cât și pe distribuția inspirat aleasă, ceea ce oferă montării o coerență de ansamblu. Matei Rotaru (*Meyerhold*) și Cristian Grosu (*Richard III/Copilul*) s-au remarcat la reprezentarea pe care am urmărit-o, nu pentru rolurile din capul listei, ci pentru energia emanată prin prezența scenică, pentru realizarea unor personaje expresive, clar conturate. Dar, desigur, imposibil de realizat fără colegii de scenă, care imprimă, în sufletul privitorului, cu talent (și puține excese), încordarea, teroarea, îndoiala, de-a lungul întregului spectacol, profitând cumva și de distanța redusă dintre public și actor (solicitantă pentru ambele părți).

Robert Cohen a avut două seri de sincere emoții, când a văzut pe scena Naționalului cele două piese ale sale, *Bzzap!* și *Panglica lui Moebius*, ambele sub direcția de scenă a aceluiași Răzvan Mureșan. Mai ales că textul din urmă are și un trecut special, fiind scris în amintirea unchiului său. Spectacolul de la Cluj, *Panglica lui Moebius* (a cărui premieră a fost în mai 2013), nu pierde această subtilitate umană și o identifică imediat în povestea dintre Casey și unchiul său homosexual Herb. Regia rămâne fidelă textului și se dedică actorilor, al căror joc firesc îl pune în valoare. Personajele sunt vii, chiar cu un soi de candoare simpatică, iar producția este echilibrată în privința alternanței dintre momentele comice și cele emoționante. Ce-i drept, odată cu trecerea timpului, unele scene s-au estompat și poate că nu ar fi rău dacă s-ar reveni asupra trecerilor dintre episoadele comice și cele serioase, pentru acuitate și un efect mai intens, dar și la reconturarea detaliilor din anumite momente. Totuși, spectacolul rămâne o experiență plăcută și sensibilă pentru public. Ca să nu mai spun că Robert Cohen a aplaudat, la final, cu ochii în lacrimi.

Bzzap!, pe de altă parte, cu premiera în ianuarie a.c., încă mai are nevoie de ajustarea dozajelor. Jocul actorilor și aportul colegilor de la tehnic ar trebui să se calibreze, să se coordoneze mai bine. Dar, în afară de acest neajuns, montarea urmărește, la toate nivelurile sale, epuizarea personajului principal, până la ruperea de realitate. Sonor, vizual, prin jocul actorilor, prin ritmul alert al întregii producții, prin elementele de un teatral asumat în cheie comică (Patricia Brad, de exemplu, este machiată cu un fond negru și poartă o perucă creată uriașă, pentru rolul domnișoarei de culoare Tangier, iar responsabilă și pudica domnișoară *Coldflower* este jucată de Cristian Grosu), Răzvan Mureșan vorbește despre omul consumat de lumea contemporană, plină de prea multe posibilități, prea multe așteptări, prea multe task-uri, prea multă informație, dar care ascund fiecare, în sine, lipsa de sens. Cu toate că ambele piese au apărut la începutul anilor '70, aducerea lor pe scena Teatrului Național ne-a pus în vedere actualitatea lor. Sindromul *burnout*, haosul vieții moderne sau confruntarea dintre principiile societății și propriile noastre sentimente sunt subiecte încă familiare acestui început de secol. Dacă, însă, aceste două texte vor deveni puncte de referință, la care ne vom întoarce mereu, vom afla numai cu trecerea timpului.

Interesul lui Andrei Măjeri pentru teatrul intimidant, cinic, exploziv, l-a făcut să monteze două texte semnate de Rodrigo García. *Moarte și reîncarnare într-un cowboy* și *Agamemnon* abordează teme contemporane, luând prin surprindere spectatorul. Structura lor, prea puțin teatrală, desființează convenția clasică și duce uneori actorii în zona de performance sau îi pune în situația de a se confrunța cu privitorul, de-a-grea, de a-l scoate din umbra sălii. Însă Măjeri reușește să personalizeze conștiințios piesele, le decupează și le reassemblează după forma dorită, în spectacole care nu pun pe fugă spectatorii conservatori, dar nici nu îi lasă să stea confortabil în scaune și să viseze. Astfel, *Agamemnon* (cu subtilul *M-am întors de la supermarket și i-am tras o bătaie fiului meu*) este o monodramă pe care regizorul o împarte la trei personaje. Există vocea principală a tatălui (jucat cu un soi de vulgaritate contemporană, foarte

bine controlată de Sorin Leoveanu), care viciază, când și când, discursul celorlalte două personaje: soția (realizată de Miriam Cuiub ca o creatură stranie, uneori total absentă din realitate, alteori perplexă în fața lipsei de sens a vieții) și fiul (Sânziana Tarța ne duce cu gândul la tipul copilului crescut printre coșurile de cumpărături, veșnic nemulțumit, nedorit de părinți, dar – oricum – el însuși prea preocupat de ideea de a achiziționa ceva nou, ca să îl mai intereseze relațiile interumane). Regizorul urmărește voluptatea și absurditatea societății de consum și propune un spectacol în care artificialul are un rol principal (de la spațiu și costume, la interpretare). Jocul actorilor se îndepărtează de o abordare realistă a personajelor, care sunt tratate ca niște tipologii cu o evoluție doar aparentă, și reușește să deznoade delirurile acestora, desfășurate între raioanele supermarketului și propria ființă. Piesa reunește tragicul și comicul într-o relație încordată, grotescă pe alocuri, dar verosimilă în paradoxul vieții – căci doar așa s-ar putea plasa un moment de revelație filosofică în fața... unor aripioare de pui de la KFC.

În aproape aceiași parametri regizorali se prezintă și *Moarte și reîncarnare într-un cowboy*, care, dintr-un text pentru două personaje, devine discursul a patru voci feminine. Irina Wintze, Elena Ivanca, Sânziana Tarța și Adriana Băilescu joacă patru femei de succes, care se adună, probabil după o zi lungă la birou, să își verse tot năduful adunat peste săptămână. Și stau ca fetele la o bere și vorbesc despre ce le vine în minte (relații, serviciu, succese și rateuri), fără perdea, uneori fără să se asculte cu adevărat, urmărindu-și mereu propriile vieți lipsite de conținut; apoi, din când în când, se relaxează cântând muzică country. Absurdul, delirul, cinismul, stilul de joc lipsit de emoții și ceva din atmosfera creată de decor au migrat de la *Agamemnon*, doar că, spre deosebire de acesta, *Moarte și reîncarnare...* pare să fie incomplet. Poate că are totuși nevoie de un element, o soluție regizorală, care să răstoarne tempoul liniar, prezizibil, mult mai bine gestionat în cazul primei montări.

Pe lângă cei trei campioni ai teatrului (cum i-a numit tot Mihai Măniuțiu pe oaspeții săi speciali), programul acestei ediții a cuprins numele mai multor autori de teatru, pe care însă doar îi voi enumera. Mihai Măniuțiu însuși a fost prezent cu două spectacole (venite, ce-i drept, din afara Teatrului Național: *La ordin, Führer!* al Teatrului „Aureliu Manea” din Turda și *3 ore după miezul nopții* al Teatrului „Tony Bulandra” din Târgoviște), László Bocsárdi (cu emoționantul *Clasa noastră*) și Alexandru Dabija (cu amuzantul și halucinantul *Linoleum*), urmați de tinerii lor colegi, Răzvan Mureșan și Andrei Măjeri (după cum s-a văzut mai sus), Andrea Gavrilu (cu un spectacol care îi aparține, *d'ECOurage*, precum și coreografiile realizate pentru alte două producții). Eternii Shakespeare și Molière au fost aduși pe scenă în viziunile regizorale originale ale lui Tudor Lucanu, respectiv Roberto Bacci. Ca reprezentante ale principiului de creație colectivă au putut fi văzute în Festival producțiile *Call it art!* (un concept de Alexa Băcanu și Leta Popescu, în regia Letei Popescu) și *Tzara arde și Dada se piaptână* (de Ion Pop, Ștefana și Ioan Pop-Curșeu). Și lista ar putea continua.

Oricum, „Întâlnirile Internaționale de la Cluj” au reușit, anul acesta, să aducă etaleze din nou calitățile trupei care evoluează pe scena Teatrului Național. Fidelă crezului profesional, plină de vitalitate și echilibrată în talent, aceasta echipă de actori români de la Cluj se poate așeza în prima linie a domeniului. Mă ispitește invocarea câtorva nume, fiecare pentru atuurile sale incontestabile, dar mă feresc de o inevitabilă și nedreaptă ierarhizare; pentru că, de fapt, fiecare dintre cei care au jucat în această ediție au rămas în memoria mea ca actorii potriviți în rolurile potrivite (cu foarte puține și discutabile excepții).